

Jane Campion

Det er nok kvindehistorier, Jane Campion laver, men det er også dramatiske historier om lidenskaber og ensomhed, om nødvendigheden af at overskride grænser og om ikke altid at vide, hvad man skal stille op med sig selv hinsides disse

Jane Campion er født i 1954 i New Zealand. Hun blev for alvor berømt med *The Piano* i 1993; et melodrama om den unge kvinde Ada, der med sin datter flytter til en nybyggerkoloni i New Zealand, hvor hun pr. brev er blevet gift med en farmer, der ikke tager det så nøje, at hun har en illegitim datter. Jane Campion begyndte at lave film i starten af 1980'erne; kortfilmene *Peel* (1982), en absurd historie om en konfliktfyldt rødhåret familie på biltur og en dreng der nægter at adlyde sin bestemmende far, *Passionless Moments* (1983), en episodisk kortfilm om en række hverdagsmenneskers ydmyge og lavmælte drømme, og *A Girl's Own Story* (1984) om en flok teenagepiger på en katolsk skole, der drømmer om sex, frihed og The Beatles, er alle lavet på The Australian Film and Television School, ligesom hun også der arbejdede med video. Efter kortfilmen *After Hours* (1984) om sexchikane, lavede Campion endnu en film om store piger, tv-filmen *Two Friends* (1986), der i omvendt kronologisk orden fortæller om to veninder, der skilles ad, fordi den enes stedfar nægter hende at starte på den private high school, de begge som de eneste i deres klasse er blevet optaget på.

Normalitetens grænser. I *Sweetie* (1989) er titelpersonen en ung pige, der er et stykke på den anden side af normalitetens

grænse, og som tror, at et kunstnerisk virke kan give hende den meningsfulde sociale plads, hun mangler. Hun flytter ind hos sin visne og tillukkede søster, som på sin side hader Sweetie, hvis viljestyrke og evne til at fylde - med undskyldning i sin ikke-normalitet - synes at have forpestet hendes barndomsliv og splittet familien ad. Sweeties drømme er blålys; hun bruger sin energi og sin på én gang påtrængende og frodige kropslighed i en slags barnlig protest mod søsterens kedelige og ufrugtbare nabolag, men hun dør i filmens slutning.

Sweetie har den store krop til fælles med Janet i *An Angel at My Table* (1990, *En engel ved mit bord*), der også er lavet til tv i en tre-timers version - historien er baseret på den new zealandske forfatter Janet Frames selvbiografi. Men hvor Sweetie insisterer på sin tilstedeværelse med sin krop og udfolder en livsglæde og fandenivoldskhed, som på den anden side også spiser hendes omgivelser op, er Janet en stor undskyldning for sig selv. Hun mister kun sine hæmninger, når hun skriver, og hun bliver berømt forfatter, for hvem det at skrive bliver en måde at overleve otte års indespærrethed med en - skal det vise sig - fejlagtig skizofrenidiagnose og at vedkende sig det sære jeg, som nu er hendes. På Ibiza har Janet en sommers affære med en amerikansk universitetsprofessor, og i de måneder skriver hun

Holy Smoke

ikke. Men da amerikaneren forlader hende, har hun stadig sin kunst, og da hun føler, at virkelighedsgrundlaget er ved at svigte, kan hun holde fast på realiteten gennem skriveriet. Janet lader sin personlige stemme høre gennem skrivemaskinens taster, og i modsætning til Sweetie dør hun ikke, men sidder i filmens slutbillede med et smil på læberne ved sin skrivemaskine.

Såvel disse to film som den følgende, *The Piano* (1993), har en kunstner som hovedperson og involverer en kunstnerproblematik. Men kunstneren og barnet har også noget tilfælles hos Campion, for hverken barnet eller kunstneren vil indordne sig, et træk de har tilfælles med den sindslidende i *Sweetie* og *An Angel at My*

Table, og både barnet og kunstneren bliver klemte af uforstående omgivelser. Helt overordnet er det det utilpassede og oprørske menneske, der synes at optage Campion. I alle hendes film siden *A Girl's Own Story* er hovedpersonen en rebelsk kvinde, der ikke vil og kan tilpasse sig normerne, som ikke kan gå op i de forestillinger om, hvad en kvinde skal og kan i de miljøer og på det historiske tidspunkt, de befinder sig. Det gælder ikke mindst Ada i *The Piano*, der har besluttet sig til ikke at tale; det gælder Isabel Archer i Henry James-filmatiseringen *The Portrait of a Lady* (1996, *Portræt af en kvinde*) og det gælder Ruth Barron i *Holy Smoke* (1999). Det er nok kvindehistorier, Campion laver; men det er også dramati-

ske historier om lidenskaber og ensomhed, om nødvendigheden af at overskride grænser og om ikke altid at vide, hvad man skal stille op med sig selv hinsides disse.

Fra klaveret til manden. I *The Piano* kommunikerer Ada gennem sit klaver, som hun har insisteret på at få med den lange vej til New Zealand. Hverken hendes traditionelt tænkende farmermand eller de andre nybyggere forstår de dybe kræfter, der gives toner i tangenterne. Kun den uformelle og lidenskabelige George Baines forskrækkes ikke af Adas mørke anderledeshed. Han bytter sig til klaveret, som Adas mand ikke vil transportere den besværlige vej gennem junglen til hendes nye hjem, og derefter indgår han en erotisk kontrakt med Ada. Tangent for tangent får hun sit klaver igen ved stykke for stykke at afdække sin krop for Georges blik. I mødet med den passionerede Baines forløses Ada seksuelt. Hun må ofre den ene finger på den forsmåede ægtemands alter; men i filmens slutning rejser hun væk med sin datter og George. Begæret har forskubbet sig fra klaveret til manden, men ikke uden sorg eller en form for døds- eller begravelsesritual; således er hun ved at drukne sig sammen med klaveret. Men hun fortryder, og i sit nye samliv lærer hun langsomt at tilbageerobre det talte sprog ved siden af det erotiske, samtidig med at hun ernærer sig som spillelærerinde.

Den stærke og selvstændige Isabel Archer i *The Portrait of a Lady* drømmer i al abstrakthed om at danne sig "a general impression of life", som hun udtrykker det, inden hun gifter sig. Hun drømmer om oplevelser og frihed, og derfor afviser den unge uformuende kvinde fordelagtige ægteskabstilbud. Men da hendes onkel

testamenterer hende en formue, får hun lejlighed til at rejse ud i verden. Uden erfaring og uden større mening om, hvad hun da skal i den store verden bringer formuenhedens mulighedsrigdom hende kun ufrihed; hun gifter sig ulykkeligt, og hendes mangel på erfaringer giver hende for sent indsigt i borgerskabets rænkespil i kamp om penge og magt, og da hun til sidst imod sin mands vilje vender hjem til England til sin fætters dødsleje ved hun stadig ikke, hvad hun vil.

I *Sight and Sound* oktober 1999 blev *Holy Smoke* kaldt for "a tale of Girl Power". Det er historien om den unge Ruth, der opsluges af østlig mystik på en rejse til Indien og af sin snæversynede familie, som er bange for at hun er blevet hjernevasket, tvinges tilbage til New Zealand igen og overlades til en amerikansk 'deprogrammer', J.P. Waters, som flyves ind fra USA, komplet med cowboystøvler og selvsikker tro på sit afprogrammeringssystem, som på tre dage kan gennemføre renselsen. Men Ruth er lige så stædig og stærk som Campions andre heltinder, så både J.P.'s program og J.P. selv bryder sammen i mødet med denne unge kvinde, som kløgtigt indser, at hendes våben er hendes sanselige ungdom. De to menneskers kamp med hinanden i et afsides hus i ørkenen bliver herefter, ligesom i *The Piano*, ikke mindst en kamp på erotisk styrke, hvor først og fremmest den selvsikre macho-cowboy demaskeres. Således bliver grænseoverskridelsen her også, omend det er ganske ufriwilligt, knyttet til en mandlig karakter, der ydmyges, iføres kvindetøj, går i opløsning, men samles igen. I filmens slutbillede sidder han ved sin skrivemaskine ligesom Janet i *An Angel at My Table*, i færd med at arbejde med manus til sin anden bog, åndeligt frigjort men - og det er måske

både Campions venligt-ironiske hilsen til eks-cowboy'en og en tanke til den kvindelige kunstner i *An Angel at My Table*, hvis

kunst springer ud af ensomheden - med små børn og en kone omkring sig.

Anne Jerslev

Filmografi

- 1983 Passionless Moments (kort, tv)
- 1984 A Girl's Own Story (kort, tv)
- 1984 After Hours (kort, tv)
- 1986 Two Friends (tv)
- 1989 Sweetie
- 1990 An Angel at My Table/En engel ved mit bord
- 1993 The Piano
- 1996 The Portrait of a Lady/Portræt af en kvinde
- 1999 Holy Smoke